

4 δα της, κατὰ τὸ προικοσύμφωνον ὅπου τῆς ἔκαμεν ἡ μακαρίτισσα μ(ητέ)ρα
5 της, ἐπαρακάλεσεν τὸν εὐγενέστατον τζελεπή νικολάκη ἀντωνίου γρυπάρη
6 καὶ τὸν ἔκαμεν ἐπιτροπικόν, καὶ ἴδιον πρόσωπον ἐδικόν της, δίδοντάς
7 του ἄδειαν νὰ τὰ πουλήσῃ εἰς ἐκεῖνο(ν) ὅπου ἡθέλε ἡμπορέσει μὲ κάθε της
8 ἀβαντάγιον διὸ εἰς ὅποιον ἡθέλε τὰ πουλήσῃ ἡ εὐγένειά του, τὸ σπῆμι καὶ τὰ
9 λοιπὰ πράγματα ὅπου σιὸ προικοσύμφωνον τῆς μ(ητ)ρός της διαλαμβάνει κατὰ
10 τὸ ἴσον ὅπου τῇ εὐγενείᾳ του ἀνὰ χειρας ἔδωσεν, εἶναι καλὰ πουλημένα, καὶ
11 ἀκαταζήτητα, ὥς θέλει καὶ βούλεται νὰ τὰ κάνη. καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου
12 ἔνδειξιν τὸ ὑπογράφουν καὶ μάρτυρες ἀξιόπιστοι εἰς ἀσφάλειαν.

2^α Χ. 13 κωνσταντῖνος παλαιὸς μάρτυς διωρισμένος ἐκ μέρους τῆς ἀγγέλικας νὰ ὑπο-
γράφω ὅτι

14 στέργει εἰς τὰ ἐνταῦθα γραφόμενα

3^η Χ. 15 γεώργιος δεπάστης μάρτυς

1^η X. 16 Νικόλαος βαλέτα γράψας

17 μαρτυρῶ.

Verso

4^η X. 1 ἐπιτροπικὴ τῆς ἀγγέλικας

2 παρογιανής

67

Ἐπιτροπικὸν

Χάρτης δίφυλλος
0,360×0,255

1804, Σεπτεμβρίου 5
Ίος

Ὁ Νικόλαος Γρυπάρης διορίζει εἰδικὸν πληρεξούσιον αὐτοῦ τὸν Λούην Στάην μὲ τὴν ἐντολήν, ὅπως εἰσπράξῃ διὰ παντὸς προσφόρου μέσου τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀβραὰμ Ντεσόφιαλη ὀφειλόμενα αὐτῷ χίλια ἑκατὸν πενήκοντα γρόσια. Ταῦτα εἶχε λάβει οὗτος διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἐντολέως Νικολάου Γρυπάρη μέσῳ τοῦ Νικολάου Τζίκη ἢ Ροδίου ἐνεργούντος ὥς πληρεξουσίου τοῦ ὀφειλέτου. Ἐπανειλημμένως ὁχληθεὶς ὑπὸ τοῦ πληρεξουσιοδότου δὲν τὰ ἀπέδωκε, πλεῖστα ἀστήρικτα προφασιζόμενος. Ἐγκρίνει δ' ἐκ τῶν προτέρων πᾶσαν ἐνέργειαν τοῦ διοριζομένου πληρεξουσίου. Τὸ παρὸν ἐπιτροπικὸν γράμμα, καντζιλερικόν, σφραγίζεται διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ κοινοῦ Ἰου καὶ ὑπογράφεται παρὰ τῶν ἱερέων καὶ προεστώτων τῆς Ἰου εἰς βεβαίωσιν καὶ ἀπόδειξιν.

Ὁ ἐντολεὺς Νικόλαος Γρουπάρης, ὡς ἐκ τῆς ἰδιοχείρου αὐτοῦ ὑπογραφῆς ἐν στίχῳ 20 φαίνεται, εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ ἐν ἔτει 1812 μὴ εὗρισκομένου πλέον ἐν τῇ ζωῇ Ἀντω

νίου. Περί τοῦ Νικολάου καὶ τοῦ χρόνου τοῦ θανάτου του βλέπε 66. Περί τοῦ ἐντολοδόχου Λούη Στάη οὐδὲν τὸ συγκεκριμένον γνωρίζω, ὅπως οὐδὲν γνωρίζω καὶ περί τοῦ ὀφειλέτου Ἀβραὰμ Ντεσόφιαλη, ὅστις θὰ ἦτο σημαῖνον πρόσωπον, ἂν κρίνωμεν ἐκ τοῦ ὅτι ἀποκαλεῖται *εὐγενέστατος κύριος* (στίχ. 5). Νομίζω ὅμως ὅτι ὁ τελευταῖος δὲν ἦτο σίφνιος, ἄλλως θὰ ἦτο ἀνεξήγητος ὁ λόγος δι' ὃν ὁ Ν. Γρυπάρης τὸ πληρεξούσιον συνέταξεν ἐν Ἰφ. Διὰ τοῦτο δὲν θὰ ἐστερεῖτο πιθανότητος ἡ ἐκδοχή, ὅτι ὁ Ντεσόφιαλης ἦτο ἐγκατεστημένος ἐν Ἰφ καὶ ὅτι ὁ Ν. Γρυπάρης, μεταβὰς ἐκεῖ διὰ νὰ εἰσπράξῃ τὰ χρήματα παρ' αὐτοῦ καὶ ἀποτυχών, διώρισε πληρεξούσιόν του τὸν Λούην Στάην, ἐπίσης ἐν Ἰφ ἐγκατεστημένον, ἵνα μεριμνήσῃ περί τῆς εἰσπράξεως, μεταχειριζόμενος πᾶν πρὸς τοῦτο πρόσφορον μέσον: *μὲ οἷον τρόπον ἡμπορέσῃ* (στίχ. 13).

Τὸ ἔγγραφον εἶναι *καντζιλερικόν*, ἥτοι συμβολαιογραφικόν, διότι, ὡς ἐν αὐτῷ δηλοῦται, *γένονεν τὸ παρὸν τῆς κοινῆς ἡμῶν καντζιλερίας γράμμα* (στίχ. 17)· πρὸς τοῦτο ἄλλως τε ὁ Ν. Γρυπάρης *ἐπαρῶσειάσθη εἰς τὴν κοινὴν μας Καντζιλαρία*, τῆς Ἰου δηλ., (στίχ. 3-4 καὶ 68, στίχ. 11-12). Ἡ *καντζιλερία* καλεῖται *κοινή*, διότι μία μόνον ὑπῆρχεν. Ἡ Ἰος ἄλλωστε ἦτο μικρὰ νῆσος καὶ ἀσφαλῶς πάντα τὰ χωρία ταύτης ἦσαν ὀργανωμένα εἰς ἓν κοινόν, μὲ μίαν μόνον γραμματείαν καὶ ἓνα μόνον *καντζιλιέρην*. Δὲν νομίζω ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχουν διὰ τοῦτο ἐν αὐτῇ πλὴν τοῦ κεντρικοῦ, τοῦ ἐδρεύοντος ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, καὶ ἕτεροι ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτώμενοι εἰς τὰ χωρία, ὡς ἐν Νάξῳ (περὶ ὧν βλέπε Ν. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗ, *Τὸ ἐν Ἑλλάδι δημόσιον δίκαιον ἐπὶ τουρκοκρατίας*, Ἀθῆναι 1882, σελ. 166, προκειμένου μόνον περὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος· γενικῶς δὲ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, *Οἱ κοινοὶ καγκελλάριοι τῆς Νάξου ἐπὶ τουρκοκρατίας*, ἐν Ἀρχ. Ἰδιωτ. Δικαίου, 12, 1945, σελ. 88 ἐπ. καὶ εἰς ἀνάτυπον, σελ. 6 καὶ 7, εἰς ὃ καὶ παραπέμπω). Ὁ *καντζιλιέρης* δέ, ἐδρεύων ἐν τῇ κοινῇ *καντζιλαρία* τοῦ *κοινοῦ* τῆς Ἰου, ἐξετέλει καὶ χρῆμα γραμματέως τῆς κοινότητος, ὡς κατὰ βάσιν συνέβαινεν εἰς πάσας τὰς κοινότητας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τουρκοκρατίας (βλέπε Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 1, καὶ Τοῦ Αὐτοῦ, *Ἡ κοινοτικὴ διοίκησις τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τουρκοκρατίας*, ἐν *L' Hellenisme Contemporain*, 29 Μαΐου 1953, σελ. 195, καὶ γαλλιστὶ *L' administration communale des Grecs pendant la domination Turque*, αὐτόθι, σελ. 228). Ἡ γνώμη αὕτη ἐνισχύεται καὶ ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ πρὸς τὸ ἐπόμενον ἔγγραφον 68, ἐξ Ἰου ἐπίσης, τὸ ὁποῖον εἶναι ὡσαύτως *καντζιλερικόν* καὶ ἐν ᾧ ὁ συντάκτης ἀποκαλεῖ ἑαυτὸν *καντζαλάριον τοῦ κοινοῦ* (στίχ. 20-21), ἥτοι τῆς κοινότητος. Ἐπιπρόσθετον δ' ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἀπετέλει ἓν κοινόν ἡ Ἰος καὶ εἰς μόνον *καντζιλιέρης* ὑπῆρχεν ἐν τῷ κέντρῳ, ἀποτελεῖ ἡ χρησιμοποίησις κοινῆς σφραγίδος, διότι, ὡς λέγει τὸ παρὸν ἔγγραφον, ὅπερ φέρει καὶ τὸ ἀποτύπωμα ταύτης, εἶναι: *ἐσφραγισμένον τῇ κοινῇ ἡμῶν σφραγίδι* (στίχ. 18). Ἡ δὲ *κοινὴ ἡμῶν σφραγίς* γεννᾷ τὴν ὑπόνοιαν ὅτι καὶ ἐν Ἰφ, ὅπως κατὰ κανόνα καὶ εἰς τὰς ἄλλας κοινότητας τῆς Ἑλλάδος, ἡ σφραγίς ἀπετελεῖτο ἐκ πλειόνων τεμαχίων, ἕκαστον δὲ τούτων ἐκρατεῖτο καὶ ἀπὸ ἄλλο πρόσωπον εἰς τρόπον, ὥστε, ἵνα ὁλοκληρωθῇ ἡ σφραγίς καὶ δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ,

ἔπρεπε νὰ προσκομισθοῦν ὅλα τὰ τεμάχια ἀπὸ τοὺς κατόχους των καὶ νὰ συνδεθοῦν ὁμοῦ (Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, *Οἱ κοινοὶ καγκελλάριοι*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 8, καὶ Π. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Δημοτικὴ διοίκησις ἐν Ἑλλάδι*, 2^α ἔκδ., Ἀθῆναι 1859, σελ. 60 σημ. β'). Ὡς ἀποδεικνύει ὁμοως τὸ σιγίλλιον τοῦ Πατριαρχοῦ Γρηγορίου Ε', τοῦ ἔτους 1798, τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἀγίας Τριάδος (Ἰλαρίωνος ἢ Λαριοῦς), τὸ δημοσιευόμενον ὑπὸ Ν. ΔΕΛΙΑΛΗ, *Δύο πατριαρχικά σιγίλλια Διονυσίου τοῦ Δ' καὶ Γρηγορίου Ε'*, ἐν Μακεδονικά, 1, 1940, σελ. 114, ἡ εἰς τέσσαρα διαίρεσις τῆς σφραγίδος δὲν περιορίζετο μόνον εἰς τὰς κοινοτικὰς σφραγίδας. Εἶναι ἀληθές, ὅτι εἰς τὸ παρὸν ἔγγραφον δὲν γίνεται μνεῖα *καντζιλιέρη* καὶ τὸ ἔγγραφον ὑπογράφουν ὁ ἐντολεὺς (στίχ. 20) καὶ ἑπτὰ μάρτυρες, ἐξ ὧν τέσσαρες ἱερωμένοι (στίχ. 21 - 24) καὶ τρεῖς λαϊκοὶ (25 - 27). Τὸ γεγονὸς ὁμοως πρέπει νὰ ἀποδοθῇ μᾶλλον εἰς σύμπτωσιν. Ἴσως τὴν ἡμέραν τῆς συντάξεώς του νὰ μὴ ὑπῆρχε *καντζιλιέρης*, εἴτε διότι ὁ τέως εἶχεν ἀποβιώσει καὶ δὲν εἶχεν ἀκόμη γίνεῖ ἐκλογὴ νέου, εἴτε διότι ὁ ὑπάρχων ἐξ οἰουδήποτε λόγου ἐκωλύετο. Ἄλλος ἐπομένως ἔγραψε τὸ ἔγγραφον ἐντὸς τοῦ καταστήματος τῆς *κοινῆς καντζιλερίας*, τὸ ὑπέγραψαν δὲ τοσοῦτοι ἱερωμένοι μάλιστα καὶ λαϊκοὶ πρὸς πλήρη ἀσφάλειαν καὶ ἐσφραγίσθη. Δὲν εἶναι μάλιστα ἀπίθανον καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου ὁ *καντζιλάριος* νὰ μὴ ἐμνημόνευσεν ἑαυτόν, καίπερ συντάξας τὸ ἔγγραφον. Ἀπίθανον νομίζω ὅτι ἦτο δυνατόν ἐν ἔτει 1804, εἰς ὃ ἀνάγεται τὸ παρὸν ἔγγραφον, ὁ *καντζιλιέρης* νὰ ἦτο *ἀρχιερατικός*, ὥς συνέβαινεν ἐν Νάξῳ (Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 5) καὶ τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1806 νὰ ἐξελέγη *κοινὸς* γινομένης ἐπικλήσεως τοῦ ἐπομένου ἔγγραφου 68 πρὸς ὑποστήριξιν τοιαύτης εἰκασίας. Ἀλλως τὸ παρὸν ἔγγραφον ἀναφέρει ρητῶς ἐν στίχ. 18 - 19, ὅτι ὑπογράφουν *ἱερεῖς καὶ προεστώτες* χάριν (μείζονος φυσικὰ) βεβαιώσεως αὐτοῦ.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι οἱ ὡς μάρτυρες ὑπογράφοντες ἱερωμένοι, παρατίθενται τὰς ὑπογραφὰς αὐτῶν κατ' ἐκκλησιαστικὴν σχεδὸν τάξιν. Εἶναι δ' οὗτοι τῆς νήσου ὁ οἰκονόμος, ὁ *σακελλάριος*, ὁ *πρωτόπαππας*, περὶ τοῦ ἀξιώματος τῶν ὁποίων βλέπε Ν. ΜΙΛΑΣ, *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, μετάφρασις Μ. Ἀποστολοπούλου, Ἀθῆναι 1906, σελ. 578, 550, 343, 563· Α. COUSSA, *Epitome praelectionum de iure ecclesiastico Orientali*, I, Romae 1948, σελ. 327 ἐπ. καὶ 345 ἐπ. Εἰδικῶς δὲ περὶ τοῦ οἰκονόμου βλέπε Κ. ΡΑΛΛΗ, *Περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος τοῦ οἰκονόμου*, Ἀθῆναι 1932 (Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, 7, 1932, σελ. 4 - 10). Ν. ΜΙΛΑΣ, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 386 καὶ ἰδίως 546, εἰδικῶς δὲ περὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ *χωρεπισκόπου* εἰς τὰς Κυκλάδας, βλ. Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 6 - 7.

Τὸ παρὸν εἶναι εἰδικὸν πληρεξούσιον, διότι δίδεται εἰς τὸν πληρεξούσιον ἡ εἰδικὴ ἐντολή, ὅπως μεριμνήσῃ διὰ τὴν καθ' οἰονδήποτε τρόπον εἴσπραξιν τῆς πρὸς τὴν ἐντολέα ὀφειλῆς τοῦ Ντεσόφιαλη. Περὶ τοῦ ὅτι τὸ παρὸν ἀποδεικνύει τὴν ἰσχὺν τῆς ἀμέσου ἀντιπροσωπείας ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην βλέπε 66.

Τελευταῖον ἐρμηνευτικὸν ζήτημα γεννώμενον ἐκ τοῦ παρόντος εἶναι τὸ ἐκ τῶν στί-

χων 4 - 6: καὶ ὠμολόγησεν ὅτι πρὸ χρόνων ἤδη δέκα ἔλαβε δι' ἐπιτροπικοῦ του γράμμα-
τος, ὁ εὐγενέστατος κύριος ἀβραὰμ ντεσόφιαλης, παρὰ τοῦ κυρίου νικολάου τζίκη ἢ ρο-
δίου διὰ λογαριασμὸν τοῦ ρηθέντος νικολάου γρυπάρη. . . . Τοῦτο γεννᾷ τὴν ἐκ πρώτης
ὄψεως ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ Γρυπάρης εἶχε λαμβάνειν παρὰ τοῦ Τζίκη ἢ εἶχε χρήματα παρ'
αὐτῷ καὶ ὅτι αὐτὸς μὲν ἔδωσεν ἐντολὴν εἰς τοῦτον, ὅπως δώσῃ διὰ λογαριασμὸν του 1150
γρόσια, ὁ δὲ Ντεσόφιαλης διὰ πληρεξουσίου του εἰσέπραξε ταῦτα παρὰ τοῦ Τζίκη. Λίαν
πολύπλοκος λύσις, καίπερ ὅχι ἀπίθανος. Ἐνῶ ἡ ἄλλη, συντρεχούσης καὶ τῆς πιθανότητος
τῆς κακῆς διατυπώσεως, συνήθους κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὅσονδήποτε καὶ ἐπιμεμελη-
μένη, καὶ ἂν εἶναι, ἀναμφισβητήτως, ἡ σύνταξις τοῦ παρόντος ἐγγράφου, εἶναι πολὺ πιθα-
νωτέρα καὶ φυσικωτέρα. Ὅτι δηλ. ὁ Ντεσόφιαλης ἔλαβε παρὰ τοῦ πληρεξουσίου του Τζίκη
τὸ ποσὸν τοῦτο μετρηθὲν αὐτῷ διὰ λογαριασμὸν τοῦ Ν. Γρυπάρη, παρ' ᾧ μετέβη ὑπὸ
τὴν ιδιότητά του καὶ τὸ εἰσέπραξε.

Στίχ. 9: *σαβδίζει*: ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ρήματος *σαβμάκ*=ἀποπέμπω, ἀπολύω, ξεφορ-
τώνομαί τινα. Οὕτως ὁ Μ. ΚΑΛΙΝΔΕΡΗΣ, *Τὰ λυτὰ ἐγγραφα τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης*
Κοζάνης 1676 - 1808, Θεσσαλονίκη 1951, ἐρμηνεύων ἐν σελίδι 129 τὸ *μὲ σαβτίζει* τοῦ
στίχου 50 τῆς ἐπιστολῆς 65 σελίδος 126.

1

1804 = Σεπτεμβρί(ον) = 5 = Νίος

- 2 » διὰ τοῦ παρόντος ἐνυπογράφου καὶ ἐμμαρτύρ(ου) γράμματος γίνεται δῆλον ὅτι
3 ὁ εὐγενέστατος κύριος νικόλαος γρυπάρης, ἐπαρξήσασθῃ εἰς τὴν κοινὴν μας
4 *Καντζιλαρία*, καὶ ὠμολόγησεν ὅτι πρὸ χρόνων ἤδη δέκα ἔλαβε δι' ἐπιτροπι-
κοῦ του
5 γράμματος, ὁ εὐγενέστατος κύριος ἀβραὰμ ντεσόφιαλης, παρὰ τοῦ κυρίου νι-
κολάου
6 *τζίκη ἢ ροδίου* διὰ λογαριασμὸν τοῦ ρηθέντος νικολάου γρυπάρη, γρ(όσια) χί-
λια ἑκατὸν
7 πενήκοντα, ἅτινα καὶ ἐζήτησε ἅπαξ, καὶ διὸ καὶ πολλάκις, παρὰ τοῦ
8 ρηθέντος κυρίου ἀβραάμ, καὶ ἡ εὐγένειά του ἐπὶ ματαίαις προφάσεσιν ἀνα-
βάλλει
9 τὸν καιρὸν, καὶ μὲ τὸ σήμερον καὶ αὔριον τὸν *σαβδίζει* καὶ μένει ὑστερη-
10 μένος τοῦ δικαίου του. τούτου χάριν διὰ τοῦ παρόντος τῆς κοινῆς ἡμῶν *Καν-
τζιλαρί(ας)*
11 γράμματος, ἀποκαθίστησιν ἐπιτροπικόν του τέλειον καὶ μικτὰρ βακί-
12 λην του, τὸν εὐγενέστατον κύριον λούην στάην. ὁποῦ ἡ εὐγένειά του

